

Fornleifaskráning Skálaness í Seyðisfirði - áfangaskýrsla -

Skálanes

Ljósmynd: Ólafur Örn Pétursson

Bryndís Zoëga
Guðný Zoëga

2006/57

© Bryndís Zoëga, Guðný Zoëga
Byggðasafn Skagfirðinga
Sauðárkróki
2006/57

Efnisyfirlit

EFNISYFIRLIT	1
INNGANGUR	2
TILGANGUR FORNLEIFASKRÁNINGA	3
AÐFERÐAÐFRÆÐI	4
AÐFERÐ VIÐ SKRÁNINGU	5
JARÐANÚMER	5
TEGUND, HLUTVERK OG HEITI	5
STAÐHÆTTIR OG LÝSING	6
SAGA JARÐANNA OG FORNLEIFAR	6
HELSTU MINJAFLOKKAR	6
MINJAR Í TÚNI	6
MINJAR Í EÐA VIÐ TÚN.....	7
MINJAR UTAN TÚNS.....	8
VIÐ SJÓ/VÖTN.....	10
SAGA	12
FORNLEIFASKRÁ	14
SAMANTEKT	22
NIÐURLAG	23
HEIMILDASKRÁ	24
FYLGISKJAL. KORT AF SKÁLANESI	25

Inngangur

Sumarið 2006 óskaði Skálanes ehf. eftir því að Fornleifadeild Byggðasafns Skagfirðinga ynni fornleifaskráningu fyrir jörðina Skálanes. Skálanes er náttúru- og menningarsetur í sunnanverðum Seyðisfirði, þar sem áhersla er lögð á umhverfisrannsóknir auk þess sem þar er rekin ferðaþjónusta (sjá skalanes.com).

Markmið með skráningunni er að kortleggja og skrá minjar á jörðinni til þess að fá fram heildarmynd af menningarlandslaginu, bæði svo hægt sé að gera áætlun um frekari fornleifarannsóknir á svæðinu og auk þess til þess er ætlunin að minjarnar verði hluti af þeirri upplifun sem Skálanes hefur að bjóða ferðamönnum.

Fáar ritaðar heimildir eru til um Skálanes og er jarðarinnar ekki getið fyrr en í manntali frá 1703. Ætlunin er að hefja fornleifarannsóknir í Skálanesi næsta sumar með það að markmiði að varpa nánari ljósi á búsetusögu Skálaness.

Undirbúningsvinna að fornleifaskráningu hófst í október 2006 og var hún unnin af Bryndísi Zoëga landfræðingi. Eftirfarandi skýrsla inniheldur skráningu fornleifa úr rituðum heimildum og meðfylgjandi er kort þar sem settir hafa verið inn þekktir minjastaðir í samvinnu við Ólaf Örn Pétursson einn eiganda Skálaness ehf.

Tilgangur fornleifaskráninga

Í Þjóðminjalögum nr. 107/2001 er kveðið á um að stuðla beri að verndun menningar-sögulegra minja í eigin umhverfi og tryggja að íslenskum menningararfi verði skilað óspilltum til komandi kynslóða, að auðvelda eigi aðgang að þeim, kynna þær þjóðinni og greiða fyrir rannsóknum. Í 9. grein laganna eru fornleifar skilgreindar sem:

[...] hvers kyns leifar fornra mannvirkja og annarra staðbundinna minja sem menn hafa gert eða mannaverk eru á, svo sem:

- a. búsetulandslag, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi mannvirkjum, húsaleifar hvers kyns, svo sem kirkna, bænahúsa, klaustra og búða, leifar af verbúðum, naustum, verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum;
- b. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bóllum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri;
- c. gömul tún- og akurgerði, áveitumannvirki og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita;
- d. gamlir vegir, stíflur, brýr, vatnsvöð, varir, hafnir og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og vitar og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra;
- e. virki og skansar og önnur varnarmannvirki;
- f. gamlir þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð;
- g. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum;
- h. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið.
- i. skipsflök eða hlutar úr þeim.

Minjar 100 ára og eldri teljast fornleifar, en heimilt er þó að friðlýsa yngri minjar [...].

Samkvæmt lögunum eru allar fornleifar friðhelgar og verndaðar gegn hvers kyns raski. Í 10. grein segir að fornleifum megi enginn „spilla, granda né breyta, ekki heldur hylja þær, laga né aflaga né úr stað flytja nema leyfi Fornleifaverndar ríkisins komi til.” Þetta á við um allar fornleifar, óháð sérstakri friðlýsingu. Friðhelgi fornleifa er ekki háð því að þær séu þekktar eða hafi verið skráðar. Ef áður óþekktar fornleifar finnast ber að tilkynna það Fornleifavernd ríkisins. Komi fornleifar í ljós við jarðrask skal fresta vinnu á staðnum uns ákvörðun Fornleifaverndar liggur fyrir um hvort og með hvaða skilyrðum framkvæmdir megi halda áfram (sjá 14. gr.).

Eitt af markmiðum fornleifaskráningar er að sporna við því að minjar verði fyrir skemmdum af gáleysi eða að nauðsynjalausum. Fornleifaskráning er forsenda skipulegrar minjavörslu svo sem þegar ákvarðanir eru teknar um aðgerðir til verndar einstökum minjastöðum eða minjasvæðum. Auk þess kemur hún að gagni í rannsóknum og kynningum.

Þeir sem stýra hvers konar framkvæmdum verða að eiga aðgang að yfirliti um fornleifar á framkvæmdasvæðinu, svo unnt sé að taka tillit til minja við skipulagsvinnu og varðveita sögu staðarins í landslaginu. Einnig má minnka stórlega líkur á að framkvæmdaraðilar rekist í miðjum klíðum á fornleifar, sem þeir gerðu sér ekki grein fyrir að gætu verið fyrir hendi, en reynist nauðsynlegt að rannsaka með tilheyrandi kostnaði og töfum á framkvæmdum. Því er mikilvægt að fornleifaskráning sé gerð með nægilegum fyrirvara áður en framkvæmdir eiga sér stað.

Björgunaruppgröftur, sem unninn er vegna framkvæmda og undir þrýstingi vegna þeirra, er engan veginn æskilegur. Hvorki fyrir framkvæmdaaðila né frá sjónarmiði fornleifafræðinnar, og því sameinar fornleifaskráningin hagsmunum beggja.

Aðferðafræði

Helstu heimildir eru kannaðar svo sem jarðabækur, örnefnaskrá, túnakort og fornrit til að leita að vísbendingum um fornleifar á svæðinu. Þessar upplýsingar eru allar skráðar í gagnagrunninn Sarp.

Í fornaleifaskrá Sarps eru fornleifarnar flokkaðar eftir jörðum og miðað bæði við opinbera fasteignaskrá og jarðaskiptingu eins og hún kemur fyrir í Jarðatali Johnsens frá 1847.¹

Aðferð við skráningu

Í inngangi með skránum er sögulegt yfirlit þar sem gerð er grein fyrir takmörkum jarðanna, breytingum, atburðum og öðrum þáttum sem geta varpað ljósi á sögu byggðar og búskapar á staðnum.

Að öðru leyti er skráin byggð upp með þeim hætti sem að neðan greinir.

Jarðanúmer

Jarðirnar eru auðkenndar með heiti jarðarinnar og tveimur númerum; í fyrsta lagi landsnúmeri sem Fasteignamat ríkisins hefur úthlutað, t.d. Skálanes 154853, og í öðru lagi númeri jarðarinnar samkvæmt Jarðatali Johnsens (1847), 243 í nefndu tilviki. Þar að auki er fornleifunum gefið raðnúmer innan hvernjar jarðar; bæjarstæði Skálaness væri nr. 1 og þar af leiðandi auðkennt með eftirfarandi hætti: Skálanes 154853 243 - 1. Sé jörð með landnúmer en ekki númer í Jarðatali Johnsens flokkast allar fornleifar á jörðinni undir landsnúmer jarðarinnar og númer þeirrar jarðar er fornleifarnar tilheyrðu við ritun jarðatalsins.

Tegund, hlutverk og heiti

Í fáum orðum er tegund og hlutverki minja lýst, þ.e. hvort um sé að ræða tóftir bæja eða útihúsa, höfn, byrgi, túngarð og þar fram eftir götunum.

¹ Johnsen, J. 1847

Staðhættir og lýsing

Í kafla um staðhætti og lýsingu er greint frá því hvað heimildir segja um staðhætti og lýsingu á minjum. Þar er einnig eiginleg lýsing á legu minjanna eftir vettvangsferð.

Saga jarðanna og fornleifar

Í kaflanum um sögu jarðanna og fornleifar er stiklað á stóru um sögu hvernar jarðar. Þar er auk þess að finna hina eiginlegu fornleifaskrá.

Helstu minjaflokkar

Búsetuminjum má gróft séð skipta í tvo flokka, minjar í túni og minjar utan túna. Þær minjar er mesta sögu geyma eru bæjarstæði/hólar og umhverfi þeirra. Stærsti minjaflokkurinn saman stendur hinsvegar af útihúsum hverskonar. Innan túns má nefna fjós, fjárhús, hrútakofa, hesthús, lambhús, smiðjur, ýmsa kofa, kvíar, hlöður og skemmur. Utan túns má nefna sel, beitarhús, stekki, heytóftir, réttir, nátthaga, smalakofa o.fl. Aldur útihúsa er sjaldnast þekktur en oft voru þau byggð öldum saman á sama stað. Því kunna leifar eldri mannvirkja að leynast undir tóftum þeirra yngri. Lega og útlit minja gefur oft til kynna hverskyns minjar þar er um að ræða þótt engar heimildir séu til um notkun þeirra. Þó er ekki alltaf hægt að ákvarða nánar hver notkun húss kann að hafa verið.

Minjar í túni

Bæjarstæði

Útlit og lega bæjarstæða helgast af því hvort um er að ræða viðvarandi eða styttri byggð. Oft varðveitast vel afbýli eða skemmri tíma bústaðir s.s. sel þar sem þau eru gjarnan þannig staðsett að seinni tíma framkvæmdir hafa ekki raskað við þeim. Slík bæjarstæði/bústaðir geta gefið miklar fornleifafræðilegar upplýsingar. Bæjarhólar verða til við sífelldar endurbyggingar húsa á sama stað. Þeir varðveita mikla sögu um húsakost og lifnaðarhætti, og þar eru mestar líkur á að verðmætir gripir finnist. Oft voru bæjarstæði nokkurskonar þorp bygginga þar sem útihús hverskonar voru áföst eða fast við bæjarhúsin.

Kirkjur voru oftast gegnt bæjarhúsum eða mjög nærri bæjarstæðum.

Á **alkirkjum**, höfuðkirkjum (beneficium) var messað hvern helgan dag og þar mátti jarða.

Á **hálfkirkjum**, svokölluðum útkirkjum (annexíum), var messað helmingi sjaldnar en á alkirkjunum eða annan hvern helgan dag. Þar mátti jarða. Djákni aðstoðaði prest ef margar slíkar kirkjur heyrðu undir alkirkju. Djáknar máttu messa en ekki vígja eða jarða.

Á **fjórðungs-** og **þriðjungskirkjum** var messað sjaldnar, ýmist þriðja hvern eða fjórða hvern helgan dag. Þær höfðu ekki allar graftarleyfi.

Bænhús voru einskonar heimiliskapellur. Í þeim mátti messa en biskupsleyfi þurfti til að gífta, skíra eða veita sakramentið. Þar mátti ekki grafa lík nema að fenginni sérstakri undanþágu.

Grafreitir voru oftast afmarkaðir af garðhleðslu. Þeir voru við eða nærri bæjarstæðum, umhverfis kirkjur og hálfkirkjur. Elstu kirkjugarðarnir voru hringlaga en þeir urðu seinna ferhyrndir. Ætla má að greftrun hafi farið fram við sóknarkirkjur en fjöldi grafa sem fundist hafa við jarðrask á jörðum þar sem engar heimildir eru til um kirkjur eða bænhús bendir til að víðar hafi verið jarðað en áætlað hefur verið.

Minjar í eða við tún

Minjar innan túns eru oft horfnar vegna jarðabóta eða annarra framkvæmda. Dæmi um slíkar minjar eru:

Fjós: Fjóstóftir eru oft á bæjarstæðinu sjálfu eða nærri því.

Fjárhús: Fjárhústóftir eru margvíslegar og stærð þeirra og fjöldi króa geta verið mismunandi. Oft má greina garða eftir miðri tóftinni eða stalla undan jötum upp við vegg. Oft eru hlöður eða heytóftir áfastar aftan við fjárhúsin.

Hrútakofar: Smærri kofar oft yst í túni.

Lambhús: Yfirleitt smáar tóftir, einnar króar hús.

Hesthús: Oft smærri hús yst í túni eða við túngarð.

Smiðjur: Smiðjur voru yfirleitt nálægt bæjarstæðinu sjálfu en einnig eru dæmi þess að þær hafi staðið í túni dálítið frá bænum, vegna eldhættu. Oftast frekar smáar tóftir.

Kofar: Yfirleitt fremur smáar tóftir. Kofarnir voru af ýmsu tagi s.s. hænsnakofar.

Brunnar: Brunnar eða vatnsból voru mikilvæg enda greiður aðgangur að vatni oftast

grunnforsenda þess hvar bæjum var valinn staður. Oft eru brunnar grjóthlaðnir, gjarnan hringlaga en stundum ferkantaðir. Ef byggt var svokallað brunnhús yfir brunninn eða við hann líkjast tóftirnar öðrum kofatóftum. Einnig var algengt að hafa innangengt eftir rangala frá bæ til brunns.

Myllur: Kornmyllur, svokallaðar vatnsmyllur, knúðar vatni voru við marga bæi. Þær voru víðast hvar aflagðar um síðustu aldamót. Stundum er í heimildum getið um myllusteina sem varðveist hafa eftir að myllurnar sjálfar hrundu, og mylluörnefni eru á flestum bæjum. Tóftirnar liggja við ár eða læk. Þær eru litlar, grjót- og torfhlaðnar og dyr eða op á tóftinni þangað sem vatnið var leitt inn og út. Oft eru grafnar rennur úr læk ofan við að tóftinni og vatnsmagninu þannig verið stýrt. Á stöku stað voru vindmyllur og sér lítið eftir af þeim en heimildir um staðsetningu þeirra eru mikilvægar.

Kvíar: Kvíar voru oftast í túni eða rétt utan þess. Þangað var ánum smalað til mjalta. Kvíum svipar mjög til stekkja en oft eru þær þó aðeins ein kró, ekki tvískipt eins og stekkirnir.

Minjar utan túns

Sá flokkur minja sem jafnan hefur varðveist best eru hverskyns minjar utan túns. Þær liggja gjarnan á stöðum þar sem nútíma jarðrækt hefur aldrei verið beitt.

Kuml/haugur/dys/kumlateigur: Kuml/haugar eru grafstæði úr heiðni. Þau geta verið einstök eða nokkur saman og mynda þá svokallaðan kumlateig. Stundum eru slíkar grafir upphlaðnar og því greinilegar í landi en oft eru þau þó ósýnileg á yfirborði. Stundum er einföld grjóthleðsla umhverfis eða yfir gröfinni. Kuml og kumlateigar eru oft rétt utan túns í um 2-300 m fjarlægð frá bæ. Þau geta þó legið nokkuð utan túns og oft virðast þau liggja á eða við landamerki jarða eða við alfara- eða þjóðleiðir. Stundum eru hólmyndanir í landi, manngerðar og ómanngerðar, álitnar kuml, stundum grafstæði nafngreindra landnáms- eða fornmannanna. Sögur, hjátrú eða helgi fylgja oft slíkum fornmannahaugum eða dysjum. Viðskeytin kuml og dys má stundum finna í örnefnum.

Réttir: Réttir, aðhald eða annað gripheldi er gjarnan að finna fjær bæjum, oft mitt á milli bæja. Smærri réttir voru til heimabruks en lögréttir eða skilaréttir nefndust þær réttir þar

sem smalað var saman af stærra svæði, sveitum (heimfjöllum) eða afréttum. Þær voru yfirleitt grjót- og torfhlaðnar, gjarnan upp við klettaveggi eða við náttúrulegt aðheldi einhverskonar. Réttir sem voru notaðar á einstöku bæjum voru smáar og einfaldrar gerðar en lögréttir stærri og oft margskipt upp í dilka.

Stekkir: Eru smaréttir með einum dilk eða kró, svokallaða lambakró og voru notaðir fyrstu dagana við fráfærur. Lömb voru færð frá ánum að kvöldi og byrgð inni í krónni til að hægt væri að mjólka ærnar til heimilisins morguninn eftir. Stekkirnir eru gjarnan nokkurn spöl frá bæjum, svokallaðan stekkjarveg. Þeir eru oftast hlaðnir úr torfi og grjóti. Þeir eru gjarnan hlaðnir upp við stóra náttúrusteina eða klettaveggi.

Nátthagar: Nátthagar eru frá tíma fráfærna. Mylkum ám var haldið innan nátthagans á næturnar en sleppt út fyrir á daginn. Lömb voru á sama tíma hýst í lambakrónni yfir nóttina, en sleppt til ána á daginn. Nátthagarnir voru notaðir bæði á stekktíma og á fyrstu vikum með kvíunum og eru því oftast ekki í næsta nágrenni.

Sel: Sel eru venjulega nokkurn veg frá bæjum, oftast við ár eða læki. Þangað var búsmali rekinn á sumrum og þar hafði fólk sumardvöl við að vinna mjólkurmat til vetrarins. Sel voru í notkun allt frá landnámstíð og fram undir 17-18. öld. Seltóftir eru jafnan leifar þriggja eða fleiri tófta, oft samfastar. Stundum voru þar líka réttir eða gripheldi. Oft byggðust upp býli af þessum seljum og einnig beitarhús. Býli þessi tóku þá gjarnan nafn með viðskeytinu -sel. Erfitt getur verið að greina milli tófta selbúskapar eða smábýla þar sem búseta var í e.t.v. í skemmri tíma. Þó má oft greina smábýlin á túngarðinum sem hefur verið hlaðinn umhverfis bæjarhúsin.

Stöðull: Kýr voru mjólkaðar á stöðli. Þurrum stað ekki langt frá bæ. Þar eru sjaldan nokkur kennileiti önnur en örnefnið.

Beitarhús: Beitarhús voru byggð utan túns þar sem haglendi var gott og getur verið langt í þau að ganga. Oft voru þau byggð upp á gömlum selstæðum, allt upp í nokkurra kílómetra fjarlægð frá bæ. Þar var fé beitt yfir vetrartímann til að hlífa túnum og heimahögum. Beitarhúsatóftir samanstanda af myndarlegri fjárhústóft eða tóftum, og oftast en ekki er hlaða áföst fjárhúsunum.

Smalakofar: Fé var smalað í haga að morgni og heim til mjalta að kveldi. Smalar sátu yfir fénu á daginn og voru það oft börn eða unglingar sem gegndu því starfi. Algengt var að smalar hlæðu sér smákofa eða afdrep fyrir veðri og vindum meðan setið var yfir.

Tóftir smalakofa eru oft mjög litlar og standa í brekkum eða á hólum þar sem víðsýnt var.

Heytóftir: Þar sem hey var slegið á engjum eða mýrum voru hlaðnar upp tóftir, svokallaðar heytóftir eða heykuml. Þar var heyinu safnað saman og það byrgt til geymslu fram á veturinn er fóðra þurfti búsmala. Slíkar tóftir eru oftast ferkantaðar og engar dyr á þeim. Að vanda standa tóftirnar nokkru hærra en umhverfið til að halda heyinu þurru og til að varna því að búsmali kæmist að því. Ekki voru veggir eða þak á slíkum tóftum og hleðslur því óverulegar.

Fjárborgir: Fjárborgir voru hringlaga úr grjóti, nokkurskonar réttir eða afdrep fyrir búfé.

Garðlög: Margskonar garðlög er að finna umhverfis tún og utan þeirra. Bæjarstæði voru oftast afmörkuð með hlöðnum túngarði þá oftast úr grjóti og torfi. Garðar voru og stundum umhverfis beitarhús eða smábýli. Vallargarðar eru garðar utan túns. Oft er erfitt að geta sér til um not þessara garða en líklega hafa þeir þjónað þeim tilgangi að aðgreina land í nytjaeiningar. Garðar voru einnig hlaðnir á mörkum landeigna, svokallaðir landamerkjagarðar.

Heyvinnsla: Stundum má sjá minjar um fyrstu tilraunir til túnsléttu og kallast það beðasléttur. Frá aldamótum og fram um 1930 var unnið að túnasléttun og framræslu á flestum bæjum. Tímabilið er í þessu sambandi oft nefnt þaksléttutími. Fyrsta áratuginn voru notuð handverkfæri. Sléttað var í aflöngum spildum eða beðum sem síðan settu svip á túnið. Sléttaðar voru tóttir næst bæjum og jafnað úr gömlum peningshúsum sem staðið höfðu dreifið innan túns.

Við sjó/vötn

Menjar um sjósókn varðveitast oft illa vegna nálægðar sinnar við hafið. Margar þeirra hafa og horfið við framkvæmdir vegna þéttbýlismyndunar og hafnargerðar. Verstöðvar eða útgerðastaðir voru oft notaðir frá mörgum bæjum/byggðarlögum og því kunna þar að finnast nokkuð fjölbreyttar minjar.

Sjóhús/verbúðir: Sjóhús og verbúðir voru íverustaðir sjómanna á meðan á vertíð stóð. Stundum voru þessi hús á tveimur hæðum. Geymsla undir veiðarfæri og annan búnað á neðri hæðinni en svefnstaður manna á þeirri efri. Grunnur húsanna var grjóthlaðinn en

efri hæðin úr timbri. Einnig voru verbúðir oft einföld grjót- og torfhlaðin hús.

Fiskbyrgi: Oftast grjóthlaðnar einfaldar byggingar, ferhyrndar eða hringlaga, þar sem fiskur var geymdur.

Hjallar: Oft finnast hleðslur undan hjöllum, fiskhjöllum og geymslum. Slíkar hleðslur eru oft ferköntuðu upphleðsla sem myndar sléttan flöt eða grunn. Einnig er oft einföld grjótröð sem markar af grunninn.

Naust/hróf: Tóftir í eða við fjöruborð þar sem bátar voru dregnir upp og geymdir. Naust geta verið á ýmsa vegu, allt frá tóftum sem reft hefur verið yfir til einfaldra vegghleðsla sem bátar hafa verið lagðir á milli. Oft eru naust líka bátslaga og hefur bátum þá verið smeygt inn í naustið.

Uppsátur: Þar settu menn upp báta. Uppsátur eru oft samsíða grjóthleðslur sem liggja í sjó fram. Upphlaðnir sjógarðar eða bryggjur eru voru líka til en eru sjaldgæfari.

Fiskgarðar: Upphlaðnir garðar til að þurrka fisk á voru á stöku útgerðarstað.

Saga

Elstu heimild um Skálanes er að finna, að því að talið er í Stephansmáldaga frá 1491. Í máldaganum er Skálanesbjargs getið í rekaskrá Dvergasteinskirkju, þar nefnt Stál, segir þar að kirkjan eigi „reka mille þoresvogs oc sudr at staale”.² Útræði var í Skálanesi og enn má finna þar tóftir gamalla verskála. Allgóð lending var við Hlein, niður af bænum og þrautalending í Þórisvogi, utar með firðinum. Í Sveitum og jörðum er dregin sú ályktun að jörðin dragi nafn sitt af verskálum þessum.³

Á árunum 1860-1870 var reist á Skálanesi járnklætt timburhús sem stóð fram til 1954 en þá fauk það. Steinhús var byggt árið 1927 og hús það sem stendur enn í dag var byggt árið 1931. Útihús voru flest úr torfi með bárujárnsþaki.⁴

Tvö afbýli voru frá Skálanesi; Krókur og Grund. Býlið Krókur var reist um aldamótin 1900 en lagðist af skömmu síðar. Grund var á bökkunum inn af Skálanesbænum, þar lagðist byggð af snemma á 20. öld.⁵

Náttúrufar og jarðabætur

Skálanes er ysta jörð í Seyðisfirði sunnan fjarðar, næsta jörð að innan er Bæjarstæði og eru mörk við Innri-Sandá. Frá landamerkjum að innan og út að Landsenda, neðan hlíða, er þurrhent undirlendi, gott til ræktunar en ofan við taka klettahjallar. Þar ofar er hamrafell, nefnt Heiðarbrún og ofan þess tekur við fjallshlíðin einu nafni nefnd Skálanesheiði, nær hún upp að fjöllum, út að Skálanesbjargi og inn að Innri-Sandá. Skálanesbakkar eru klettabakkar innan við bæinn þar sem áður stóð býlið Grund.⁶ Yst er Skálanesbjarg sem nær frá Þórisvogi út að Tröllanesi (sem tilheyrir Mjóafirði), í því eru, Jötnar, Blábjarg, Brandsurð og Stigi. En í Blábjargi er Ormur, dökkleitur bergeitill, þar liggja sýslumörk Norður- og Suður- Múlasýslu.⁷

² DI VII, 24.

³ SJM, 499.

⁴ SJM, 500.

⁵ ÖÓH, 4; SJM, 499.

⁶ SJM, 499; ÖÓH, 4.

⁷ ÖÓH, 1.

Árið 1847 var jörðin í bændaeign og metin á 6 hundruð.⁸ Árið 1840 lýsir sr. Einar Hjörleifsson jörðinni svo: “Ysti bær sunnan megin er Skálanes, 6 hndr. að dýrl.; þar er tún léttvægt og heyskapur lítill, en höfn allgóð; nokkru innar er Austdalur [...]”.⁹

Í fasteignamati frá 1918 er hæfileg áhöfn talin vera 2 kýr, 1 hestur og um 120 fjár með 4 til heyskapar. Tún var í sæmilegri rækt að 2/3 hluta þýft. Engjar voru ekki samfelldar en heygóðar, nærtækar, greiðfærar, þurrlendar og fremur grasgefnar. Beitiland var ágætt fyrir alla gripi, bæði sumur og vetur þótt að jafnaði væri snjóþungt. Fjörubeit var góð. Á árunum 1927-’31 voru þaksléttur, nýrækt og útgræðsla túns. Árið 1956 var kominn traktor með nokkuð af tækjum og sama ár voru sáðsléttur unnar með jarðýtu.¹⁰ Hlunnindi eru skógur, reki og útræði.¹¹

⁸ JJ, 362.

⁹ SS, 249.

¹⁰ SJM, 499-500.

¹¹ LÁG, 231.

Fornleifaskrá

Skálanes 154853 243 - 1

Sérheiti: Skálanes

Hlutverk: Bæjarhóll

Tegund: Heimild

Staðhættir

Í Sveitum og jörðum segir: „Bærinn stendur örskammt inn af neshorninu, Landsenda, og þaðan liggur ströndin suðaustur með Skálanesbót tæpa tvo km inn undir Ytri-Sandá, en síðan til vesturs skamman spöl að landamörkum við Bæjarstæði við Innri-Sandá” (SJM, 499). Bærinn er sýndur á túnakorti frá 1918.

Heimildaskrá

Sveitir og jarðir í Múlaþingi, II bindi (1975). Búnaðarsamband Austurlands. Prentsmiðjan Hólar, Seltjarnanesi.

Túnakort af Skálanesi (1918). Gert af Sigmari B. Guttormssyni. Þjóðskjalasafn Íslands.

Skálanes 154853 243 - 2

Sérheiti: Skálanes

Hlutverk: Útihús

Tegund: Heimild

Staðhættir

Á túnakorti frá 1918 má sjá útihús.

Heimildaskrá

Túnakort af Skálanesi (1918). Gert af Sigmari B. Guttormssyni. Þjóðskjalasafn Íslands.

Skálanes 154853 243 - 3

Sérheiti: Skálanes

Hlutverk: Matjurtagarður

Tegund: Heimild

Staðhættir

Á túnakorti frá 1918 má sjá matjurtagarða.

Heimildaskrá

Túnakort af Skálanesi (1918). Gert af Sigmari B. Guttormssyni. Þjóðskjalasafn Íslands.

Skálanes 154853 243 - 4

Sérheiti: Skálanes

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Heimild

Staðhættir

Í Sveitum og jörðum segir: „Fornlegar rústir ofan við bæ gætu verið af torfbæ” (SJM, 499).

Heimildaskrá

Sveitir og jarðir í Múlaþingi, II bindi (1975). Búnaðarsamband Austurlands. Prentsmiðjan Hólar, Seltjarnanesi.

Skálanes 154853 243 - 5

Sérheiti: Skálanes

Hlutverk: Fjárbæli

Tegund: Heimild

Staðhættir

Í Sveitum og jörðum segir: „Ummerki fjárbælis við Bólklett á nesinu” (SJM, 499).

Heimildaskrá

Sveitir og jarðir í Múlaþingi, II bindi (1975). Búnaðarsamband Austurlands. Prentsmiðjan Hólar, Seltjarnanesi.

Skálanes 154853 243 - 6

Sérheiti: Skálanes

Hlutverk: Túngarður

Tegund: Heimild

Staðhættir

Í Sveitum og jörðum segir: „1927-’28: Girðing 1025 m, grjótgarður 150 m” (SJM, 499). Hugsanlegt er að þarna sé um að ræða hluta af gömlum túngarði.

Heimildaskrá

Sveitir og jarðir í Múlaþingi, II bindi (1975). Búnaðarsamband Austurlands. Prentsmiðjan Hólar, Seltjarnanesi.

Skálanes 154853 243 - 7

Sérheiti: Þórisvogur

Hlutverk: Lending

Tegund: Heimild

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Nokkru innar er Landsendi [innan við Stiga, berggangur sem nær frá sjó og upp á bjargbrún]. Þar tekur við dálítið sléttlendi, grösugt. Utan í Landsendanum er vogur, sem nefnist Þórisvogur. Þar er góð lending. Notuðu sjómenn hana sem þrautalendingu og hvíldu sig þar, þegar þungur róður var til lands” (ÖÓH, 2).

Heimildaskrá

Örnefnaskrá Skálaness (1981). Unnið úr örnefnaskrá Seyðisfjarðar eftir Sigurð Vilhjálmsson með viðbótum Óla S. Hallgrímssonar. Örnefnastofnun Íslands.

Skálanes 154853 243 - 8

Sérheiti: Landsendi

Hlutverk: Náttthagi

Tegund: Heimild

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Landsendi var notaður sem náttthagi, og var girðing frá Bólakletti upp í klettabeltið ofan við” (ÖÓH, 2).

Heimildaskrá

Örnefnaskrá Skálaness (1981). Unnið úr örnefnaskrá Seyðisfjarðar eftir Sigurð Vilhjálmsson með viðbótum Óla S. Hallgrímssonar. Örnefnastofnun Íslands.

Skálanes 154853 243 - 9

Hlutverk: Lending

Tegund: Heimild

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Ströndin beygir til suðurs eða suðvestur með Landsendanum. Innar er með ströndinni er Skálanesfjara. Hún endar við klettarana, sem gengur fram í sjó fram og niður af bæ og nefnist Hlein. Utan við hana var lendingin í Skálanesi, allgóð” (ÖÓH, 3).

Nánari lýsing

Í örnefnaskrá segir: „Sker er 10-12 m austur af Hleininni, nefnt Kerling. Vatnaði yfir hana á stórstraumsflóðum. Í skerinu var festing, sem notuð var til að vogbinda báta, þ.e. þeir voru bundnir í hana og aðra festingu í Hleininni” (ÖÓH, 3).

Heimildaskrá

Örnefnaskrá Skálaness (1981). Unnið úr örnefnaskrá Seyðisfjarðar eftir Sigurð Vilhjálmsson með viðbótum Óla S. Hallgrímssonar. Örnefnastofnun Íslands.

Skálanes 154853 243 - 10

Sérheiti: Krókur

Hlutverk: Býli

Tegund: Heimild

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Upp af Krókssandi, utan við Ytri-Sandá, var býli nefnt Krókur, reist um aldamót og lagt niður skömmu síðar. Túngarður, hlaðinn úr grjóti, sést enn” (ÖÓH, 4).

Heimildaskrá

Örnefnaskrá Skálaness (1981). Unnið úr örnefnaskrá Seyðisfjarðar eftir Sigurð Vilhjálmsson með viðbótum Óla S. Hallgrímssonar. Örnefnastofnun Íslands.

Skálanes 154853 243 - 11

Sérheiti: Krókur

Hlutverk: Túngarður

Tegund: Heimild

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Upp af Krókssandi, utan við Ytri-Sandá, var býli nefnt Krókur, reist um aldamót og lagt niður skömmu síðar. Túngarður, hlaðinn úr grjóti, sést enn” (ÖÓH, 4). Í Sveitum og jörðum segir: „Klettabakkar liggja a sjó innan við tún og vallendismóar upp af, kallaðir Skálanesbakkar. Þar var afbýlið Grund skammt inn af túni, byggt fram um aldamót, og innan við Ytri-Sandá annað afbýli, Krókur” (SJM, 499).

Heimildaskrá

Örnefnaskrá Skálaness (1981). Unnið úr örnefnaskrá Seyðisfjarðar eftir Sigurð Vilhjálmsson með viðbótum Óla S. Hallgrímssonar. Örnefnastofnun Íslands.

Sveitir og jarðir í Múlaþingi, II bindi (1975). Búnaðarsamband Austurlands. Prentsmiðjan Hólar, Seltjarnanesi.

Skálanes 154853 243 - 12

Sérheiti: Grund

Hlutverk: Bústaður

Tegund: Heimild

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Nokkuð háir bakkar eru frá Krók og út að Skálanesbæ, nefndir Skálanesbakkar. Á bökkunum nokkru innar en Skálanesbær nefnist Grund. Þar var hús, sem hét Grund. Sigurður segist ekki vita, hvenær það var byggt, en það var rífið snemma á þessari öld. Túnblettur er umhverfis” (ÖÓH, 4). Í Sveitum og jörðum segir: „Klettabakkar liggja á sjó innan við tún og vallendismóar upp af, kallaðir Skálanesbakkar. Þar var afbýlið Grund skammt inn af túni, byggt fram um aldamót, og innan við Ytri-Sandá annað afbýli, Krókur” (SJM, 499).

Heimildaskrá

Örnefnaskrá Skálaness (1981). Unnið úr örnefnaskrá Seyðisfjarðar eftir Sigurð Vilhjálmsson með viðbótum Óla S. Hallgrímssonar. Örnefnastofnun Íslands.
Sveitir og jarðir í Múlaþingi, II bindi (1975). Búnaðarsamband Austurlands. Prentsmiðjan Hólar, Seltjarnnesi.

Skálanes 154853 243 - 13

Sérheiti: Sel

Hlutverk: Sel

Tegund: Heimild

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Uppi undir fjallinu innan eða vestan við Landsendaána, eru tættur. Heitir þar Sel. Þar er grösugt umhverfi” (ÖÓH, 4).

Heimildaskrá

Örnefnaskrá Skálaness (1981). Unnið úr örnefnaskrá Seyðisfjarðar eftir Sigurð Vilhjálmsson með viðbótum Óla S. Hallgrímssonar. Örnefnastofnun Íslands.

Skálanes 154853 243 - 14

Sérheiti: Stekkjarhjalli

Hlutverk: Stekkur, örnefni

Tegund: Heimild

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Uppi undir fjallinu innan eða vestan við Landsendaána, eru tættur. Heitir þar Sel. Þar er grösugt umhverfi. Ofan við Selið er all víðáttumikill hjalli, sem nefnist Stekkjarhjalli eða Bæjarhjalli” (ÖÓH, 4).

Heimildaskrá

Örnefnaskrá Skálaness (1981). Unnið úr örnefnaskrá Seyðisfjarðar eftir Sigurð Vilhjálmsson með viðbótum Óla S. Hallgrímssonar. Örnefnastofnun Íslands.

Skálanes 154853 243 - 15

Sérheiti: Dysjarhjalli

Hlutverk: Gröf, örnefni

Tegund: Heimild

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Milli Sandánna heita Paldrar, stöllótt land, gróið. Þar var mikil rjúpnaveiði. Ofan við eru nokkrir hjallar, fyrst Jónshjalli og síðan Breiðihjalli. Þessir hjallar ná milli ána. Efsti hjallinn, uppi undir Dalaskarði, heitir Dysjarhjalli. Engar sagnir eru um dys þar” (ÖÓH, 5).

Heimildaskrá

Örnefnaskrá Skálaness (1981). Unnið úr örnefnaskrá Seyðisfjarðar eftir Sigurð Vilhjálmsson með viðbótum Óla S. Hallgrímssonar. Örnefnastofnun Íslands.

Skálanes 154853 243 - 16

Sérheiti: Skálanes

Hlutverk: Verskálar

Tegund: Heimild

Staðhættir

Í Sveitum og jörðum segir: „Vafalaust dregur jörðin nafn af verskálum, sem á nesinu hafa verið fyrstir húsa og áður en S[kálanes] varð sjálfstæð bújörð, sem að líkindum hefur byggst frá Austdal” (SJM, 498).

Heimildaskrá

Sveitir og jarðir í Múlaþingi, II bindi (1975). Búnaðarsamband Austurlands. Prentsmiðjan Hólar, Seltjarnanesi.

Samantekt

Menningarlandslag er hugtak sem hefur hlotið aukið vægi innan þjóðminjavörslunnar hin seinni ár. Er þá átt við samspil manngerðra minja innbyrðis sem og tengsl þeirra við náttúru og sögu. Slík heild kann að hafa áhrif á varðveislugildi minjanna auk þess sem hún segir fyllri sögu um búsetu og kjör manna til forna.

Hugtakið menningarlandslag hefur einnig verið í umræðunni í tengslum við menningartengda ferðapjónustu og sífellt eykst skilningur á mikilvægi menningararfsins til kynningar á landi og þjóð. Þá er ekki einungis um að ræða söguslóðir eða fornfræga staði heldur einnig minjastaði og einstakar minjar sem bera vitni um gamalt verklag, byggingahætti og landnotkun. Fornleifarannsóknir og kynning á fornleifum er þó ekki síst mikilvæg heimamönnum og eykur áhuga og skilning á nánasta umhverfi og þeim merkjum um lífsbaráttu fyrri tíma sem lesa má út úr menningarlandslagi.

Fornleifar eru vitaskuld einnig metnar út frá eigin verðleikum, hve sjaldgæfar þær eru og hvert fræðslugildi þeirra er. Auk þess skiptir máli hvaða þýðingu þær hafa fyrir rannsóknir og að hvaða leyti þær þykja geta fært mönnum nýja vitneskju um mannlíf til forna.

Alls voru skráð úr heimildum 16 fornleifar. Þess ber að geta að einungis er um að ræða skráningu upp úr heimildum og getur fjöldi fornleifa aukist eða minnkað við vettvangsskráningu. Reynslan sýnir að með vettvangsskráningu og viðtölum við staðkunnuga getur minjum fjölgað um allt að fjórðung frá þeim fjölda sem skráður var úr heimildum.

Á Skálanesi hefur hvortveggja verið stundaður hefðbundinn búskapur og sjósókn og má segja að minjarnar séu hefðbundnar fyrir austfirskar sveitir og sjávarbyggðir um og eftir miðja 19. öld. Í 1. töflu hafa minjar verið flokkaðar eftir hlutverki og staðsetningu þeirra.

1. tafla. Hlutverk og staðsetning minja á Skálanesi.

Hlutverk	Minjar í túni	Minjar utan túns	Alls
Bæjarhólar, bæjarstæði	1	2	3
Útihús	1		1
Matjurtagarðar	1		1
Túngarðar	1	1	2
Grafir		1	1
Óþekkt		1	1
Garðar		2	2
Sel		1	1
Stekkur		1	1
Sjóminjar		3	3
Alls	4	12	16

Gera má ráð fyrir að minjastaðir utan túns séu betur varðveittir, s.s. sel og stekkir, þar sem minjar innan túns fara oft forgörðum við ýmsar síðari tíma framkvæmdir, s.s. byggingaframkvæmdir og jarðrækt.

Niðurlag

Heimildir um Skálanes eru þögular þar til á 18. öld en talið er að fyrirhugaðar fornleifarannsóknir geti bætt frekar við vitneskju manna um búsetu á Skálanesi.

Ein af forsendum skipulagðra fornleifarannsókna og áætlana um verndun og kynningu minja er sú að gerð verði ítarleg fornleifaskráning á vettvangi. Ekki var mögulegt að fara í slíka skráningu á Skálanesi vegna rysjóttrar tíðar á haustdögum 2006. Skráningin mun verða gerð við fyrsta tækifæri og þá verða allar minjar skráðar og mældar upp með nákvæmum staðsetningartækjum.

Heimildaskrá

Finnur N. Karlsson ofl.(sáu um útgáfu) (2000). *Múlasýslur, Sýslu og sóknalýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1874*. Sögufélag og Örnefnastofnun Íslands. Reykjavík. **(SS)**

Íslenzkt fornbréfasafn VIII 1170-1505. Hið íslenska bókmentafélag. Reykjavík, 1903-1907. **(DI VII)**

J. Johnsen (1847). *Jarðatal á Íslandi, með brauðalýsingum, fólkstölu í hreppum og prestaköllum, ágripi úr búnaðartöflum 1835-1845, og skýrslum um sölu þjóðjarða á landinu*. Kaupmannahöfn. **(JJ)**

Lárus Ág. Gíslason (1982). *Handbók um hlunnindajarðir á Íslandi*. Prentsmiðjan Leiftur hf. Reykjavík. **(LÁG)**

Manntal á Íslandi 1703. Tekið að tilhlutan Árna Magnússonar og Páls Vídalín. Hagstofa Íslands. 1924-1947. **(MT)**

Sveitir og jarðir í Múlaþingi, II bindi (1975). Búnaðarsamband Austurlands. Prentsmiðjan Hólar, Seltjarnanesi. **(SJM)**

Óprentaðar heimildir

Túnakort af Skálanesi (1918). Gert af Sigmari B. Guttormssyni. Þjóðskjalasafn Íslands.

Örnefnaskrá Skálaness (1981). Unnið úr örnefnaskrá Seyðisfjarðar eftir Sigurð Vilhjálmsson með viðbótum Óla S. Hallgrímssonar. Örnefnastofnun Íslands. **(ÖOSH)**

Skálanes

0 100 200 300 400
m

Kort unnið eftir örnefnaskrá: Bryndís Zoëga

Rannsóknaskýrslur Byggðasafns Skagfirðinga:

- 1 **Villinganesvirkjun** – Mat á umhverfisáhrifum. Fornleifaskráning í hluta lands Tyrfingsstaða, Keldulands, Stekkjarflata og Villinganess. Katrín Gunnarsdóttir september 1999.
- 2 **Hof í Hjaltadal** – Fornleifaskráning. Katrín Gunnarsdóttir apríl 2000.
- 3 **Hólar í Hjaltadal** – Fornleifaskráning. Katrín Gunnarsdóttir apríl 2000.
- 4 **Steinsstaðir í Tungusveit** – Fornleifaskráning. Katrín Gunnarsdóttir júní 2000.
- 5 **Grafarós og Hofsóls** – Fornleifaskráning. Katrín Gunnarsdóttir febrúar 2001.
- 6 **Víðimelur í Skagafirði** – Fornleifaskráning. Katrín Gunnarsdóttir júní 2001.
- 7 **Reykjarhóll í Skagafirði**. Fornleifaskráning vegna frístundabyggðar. Katrín Gunnarsdóttir mars 2002.
- 8 **Fornleifaskráning vegna vegagerðar í landi Hnusa, Bjarnastaða, Mástaða og Hjallalands í Vatnsdal**. Ragnheiður Traustadóttir, Rúna Knútsdóttir Tetzschner, Sigríður Sigurðardóttir maí 2002.
- 9 **Fornleifaskráning á Hveravöllum** vegna deiliskipulags. Guðný Zoëga ágúst 2002.
- 10 **Fyrri hluti fornleifaskráningar fyrir Vestmanneyjar**. Katrín Gunnarsdóttir, Sigríður Sigurðardóttir desember 2002.
- 11 **Glaumbær**. Fornleifaskráning vegna deiliskipulags fyrir umhverfi prestsbústaðar, kirkju og safns auk aðalskipulagsskýldra minja utan þess svæðis í Glaumbæ I og II. Sigríður Sigurðardóttir febrúar 2003.
- 12 **Rannsókn á torf- og grjóthleðsluleifum í Skagafirði**. Anna Björg Bjarnadóttir og Sigríður Sigurðardóttir, 2002.
- 13 **Höfði á Höfðaströnd**. Fornleifaskráning fyrir skipulagsvinnu vegna sumarbústaðar í Höfðagerðislandi og fyrir aðalskipulag. Katrín Gunnarsdóttir, Sigríður Sigurðardóttir júlí 2003.
- 14 **Hátún og Mikligarður**. Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag. Sigríður Sigurðardóttir júlí 2003.
- 15 **Syðra-Skórðugil**. Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag. Sigríður Sigurðardóttir júlí 2003.
- 16 **Fornleifaskráning vegna umhverfismats snjóflóðavarna í Neskaupstað**. Guðný Zoëga júlí 2003.
- 17 **Fornleifaskráning vegna vegagerðar í landi Hvamms, Eyjólfsstaða, Bakka og Hof í Vatnsdal**. Katrín Gunnarsdóttir, Sigríður Sigurðardóttir ágúst 2003.
- 18 **Kirkjugarður í Keldudal Hegranses**. Drög að skýrslu. Guðný Zoëga, Þór Hjaltalín september 2003.
- 19 **Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag Varmahlíð**. Reykjarhóll með Barði, Brún og Laugarbrekku. Einnig Hof, Fagrihvoll og Reykjarhólssel í Brekkulandi. Katrín Gunnarsdóttir, Sigríður Sigurðardóttir nóvember 2003.
- 20 **Fornleifakönnun vegna vegagerðar í Reyðarfirði og Fáskrúðsfirði**. Guðný Zoëga október 2003.
- 21 **Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag Áshildarholt**. Sigríður Sigurðardóttir nóvember 2003.
- 22 **Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag Kimbastaðir, Messuholt og Lyngholt**. Sigríður Sigurðardóttir desember 2003.
- 23 **Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag Sjávarborg, Tjarnir, Lambagerði, Skógabakki, Grænhóll**. Sigríður Sigurðardóttir desember 2003.
- 24 **Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag Borgargerði**. Sigríður Sigurðardóttir desember 2003.
- 25 **Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag Brennigerði**. Sigríður Sigurðardóttir desember 2003.
- 26 **Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag Gil, Tröð og Bergsstaði**. Sigríður Sigurðardóttir desember 2003.
- 27 **Fornleifaskráning vegna aðal- og deiliskipulags í Fjarðabyggð**. Guðný Zoëga, Ragnheiður Traustadóttir, Anna Rut Guðmundsdóttir og Bryndís Zoëga janúar 2004.
- 28 **Fornleifaskráning vegna aðalskipulags í Fjarðabyggð**. Svæðisskráning. Guðný Zoëga, Ragnheiður Traustadóttir janúar 2004.
- 29 **Fornleifaskráning vegna aðalskipulags Breiðdalsvíkur**. Guðný Zoëga, Bryndís Zoëga, Anna Rut Guðmundsdóttir, janúar 2004.
- 30 **Fornleifaskráning vegna deiliskipulags á Þingeyrum**. Guðný Zoëga, mars 2004.
- 31 **Fornleifaskráning vegna deiliskipulags í Skálmarbæ**. Ragnheiður Traustadóttir, Anna Rut Guðmundsdóttir, maí 2004.
- 32 **Fornleifaskráning vegna deiliskipulags í Arnarneslandi**. Ragnheiður Traustadóttir og Anna Rut Guðmundsdóttir, maí 2004.
- 33 **Greining mannabeina úr kirkjugarðinum í Keldudal, Hegranses**. Framvinduskýrsla. Guðný Zoëga, september 2004.
- 34 **Hallormsstaður og nágrenni**. Fornleifaskráning. Guðný Zoëga, nóvember 2004.
- 35 **Hálsþorp í Djúpavogshreppi**. Fornleifaskráning. Guðný Zoëga, nóvember 2004.
- 36 **Neðri-Ás í Hjaltadal**. Fornleifaskráning vegna deiliskipulags. Bryndís Zoëga, Guðný Zoëga desember 2004.
- 37 **Vopnafjörður**. Heimildaskráning vegna væntanlegra vegaframkvæmda. Bryndís Zoëga, Guðný Zoëga desember 2004.
- 38 **Fornleifaskráning vegna aðalskipulags á Langholti Skagafirði**. Grófargil, Brautarholt, Stóra-Seyla, Torfgarður, Ytra-Skórðugil I og II, Halldórsstaðir, Jaðar og Páfastaðir. Bryndís Zoëga, Guðný Zoëga desember 2004.
- 39 **Fornleifakönnun í landi Arnarness, Garðabæ**. Daniel Rhodes, Ragnheiður Traustadóttir október 2004.
- 40 **Fornleifaskráning vegna deiliskipulags á Urriðaholti í Garðabæ**. Ragnheiður Traustadóttir og Rúna Knútsdóttir Tetzschner, febrúar 2005.
- 41 **Fornleifaskráning Vopnafjarðar, Svæðisskráning**. Bryndís Zoëga, Guðný Zoëga, maí 2005.
- 42 **Sauðá í Borgarsveit**. Fornleifaskráning vegna aðalskipulags. Guðmundur St. Sigurðarson, Guðný Zoëga, Katrín Gunnarsdóttir, Sigríður Sigurðardóttir, júní 2005.
- 43 **Steinsstaðir í Hafnarfirði / Hamarsbraut 17**. Fornleifaskráning vegna deiliskipulags. Auður Blöndal og Ragnheiður Traustadóttir, ágúst 2005.
- 44 **Fornleifaskráning vegna mats á umhverfisáhrifum vegagerðar í botni Hrutafjarðar**. Bryndís Zoëga, Guðný Zoëga og Sigríður Sigurðardóttir, október 2005.
- 45 **Greining mannabeina úr kirkjugarðinum í Keldudal, Hegranses**. Framvinduskýrsla. Guðný Zoëga, september 2005.
- 46 **Fornleifakönnun vegna vegagerðar í Finnstungu, Bólstaðarhlíðarhreppi**. Guðný Zoëga, október 2005.
- 47 **Fornleifaskráning vegna mats á umhverfisáhrifum vegagerðar í Vopnafirði**. Guðný Zoëga, Bryndís Zoëga og Guðmundur St. Sigurðarson, desember 2005.
- 48 **Fornleifakönnun vegna vegagerðar í botni Hrutafjarðar**. Guðný Zoëga og Sigríður Sigurðardóttir, febrúar 2006.
- 49 **Fornleifaskrá Reynistaðar**. Guðmundur St. Sigurðarson, Bryndís Zoëga, Sigríður Sigurðardóttir og Guðný Zoëga, mars 2006.
- 50 **Fornleifaskrá Þingeyra**. Bryndís Zoëga, Guðmundur St. Sigurðarson, Sigríður Sigurðardóttir og Guðný Zoëga, mars 2006.
- 51 **Fornleifaskráning á Langholti II**. Bryndís Zoëga, Guðmundur St. Sigurðarson Guðný Zoëga, apríl 2006.
- 52 **Greining mannabeina af Vestdalsheiði**. Guðný Zoëga, ágúst 2006.
- 53 **Fornleifaskráning vegna mats á umhverfisáhrifum vegagerðar við Hornafjarðarfljót**. Guðmundur St. Sigurðarson, Guðný Zoëga, Edda Linn Rise og Margrét Hallmundsdóttir, september 2006.
- 54 **Fornleifakönnun á Grenjarðarstað í Aðaldal**. Guðný Zoëga, september 2006.
- 54 **Fornleifakönnun á Grenjarðarstað í Aðaldal**. Guðný Zoëga, september 2006.
- 55 **Fornleifakönnun við Staðará, Skagafirði. Áfangaskýrsla**. Guðný Zoëga, september 2006.
- 56 **Who were the people of Keldudalur?** A status report on aDNA studies on skeletons from Keldudalur. Margrét Ásta Kristinsdóttir og Jørgen Dissing, september 2006.
- 57 **Fornleifaskráning Skálaness í Seyðisfirði. Áfangaskýrsla**. Bryndís Zoëga og Guðný Zoëga, desember 2006.